

MAVZU MAKTABGACHA TALIMDA AQLIY TARBIYA BERISH

*Tayorladi: Nizomiy nomidagi TDP Uning Maktabgacha ta'lim fakulteti
talabasi **Fazliddinova Mo'tabar**.*

*O'qituvchi: **Kayumova Nargiza Mirziyatovna***

Anatatsiya: *Maktabgacha ta'lim jarayonida aqliy tarbiya berish bolalar dunyoqarashini kengaytirish, ular uchun muammolarni hal qilish va turli vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu jarayon bolaning tajribasini kengaytirish, bilim va ko'nikmalarni shakllantirish orqali uning mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlaydi. Aqliy tarbiya berishning asosiy yo'nalishlari sifatida tafakkur, xotira, mantiqiy fikrlash, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, diqqatni jamlash va bolalar uchun qiziqarli o'yinlar, mashqlar, vazifalar bilan o'qitish alohida ahamiyatga ega.*

Bundan tashqari, aqliy tarbiya berishda bolalar uchun turli vaziyatlarda o'zlarini ifodalash imkoniyatlari yaratish, ular o'rtasida muloqotni rivojlantirish va mustahkamlash ham muhim o'rin tutadi. Shuningdek, aqliy tarbiya ta'lim jarayonida bolaning emotsional va ijtimoiy rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning qiziqish va ehtiyojlarini inobatga olishni talab qiladi.

Kalit sozlar

- 1. Darakorlik – bolalar faoliyatini kuzatib, ularning intellektual rivojlanishiga moslab o'rgatish.*
- 2. Yaratijilik – bolalarni yangi fikrlar yaratishga va muammolarni hal qilishga o'rgatish.*
- 3. Kognitiv rivojlanish – bolalar mantiqiy fikrlash, tushuncha va xotirani rivojlantirish.*
- 4. Muammoli vaziyatlar – bolalarga turli vaziyatlarda qaror qabul qilishni o'rgatish.*

5. *Qiziqish va faoliyat – bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishlarini rivojlantirish.*
6. *Nutq rivoji – muloqot qilish va fikrlarni ifodalash qobiliyatlarini yaxshilash.*
7. *Ijtimoiy o'zaro munosabatlar – bolalarga boshqalar bilan ishlash, guruhda faoliyat olib borishni o'rgatish.*
8. *Vaqt boshqarish – bolalarga o'z vaqtini rejalashtirish va samarali ishlatishni o'rgatish.*
9. *Tajriba qilish – bolalarga tajriba orttirish uchun erkin faoliyat imkoniyatlarini yaratish.*
10. *Emotsional intellekt – bolalarda o'z his-tuyg'ularini tushunish va boshqarish qobiliyatini rivojlantirish.*

Maktabgacha ta'lim davri bolalar uchun o'zini ifodalash, fikrlash va o'rganish imkoniyatlarini yaratadigan eng muhim davrdir. Bu davrda bolalar nafaqat jismoniy rivojlanishni boshlaydilar, balki aqliy faoliyatlari ham tez rivojlanadi. Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya, bolalar ongini, tafakkurini, tasavvurlarini va ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan jarayondir. Aqliy tarbiya orqali bolalar nafaqat mantiqiy fikrlashni, balki ijodiy qobiliyatlarini ham shakllantiradilar. Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya berish, bolalar uchun kelajakda o'z o'rnini topish, jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lish va o'zlarini to'liq ifodalash imkoniyatlarini yaratadi.

Aqliy tarbiyaning ahamiyati

Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya berish, bolalarning intellektual rivojlanishini boshidan boshlab shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu davrda bola tafakkurini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish, uning aqliy salohiyatini kengaytirish zarur. Aqliy tarbiya bolaga dunyo haqidagi tushunchalarini kengaytirish, yangi bilimlarni o'zlashtirish va turli vazifalarni hal qilishda yordam beradi. Bu jarayon bolalar uchun kelajakda muammolarni

samarali hal qilish, ijtimoiy hayotga moslashish, shuningdek, o'z salohiyatlarini to'liq namoyon qilish imkoniyatlarini yaratadi.

Bundan tashqari, aqliy tarbiya bolalarga mustaqil fikrlash, o'z fikrlarini aniq ifodalash, mantiqiy tahlil qilish va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga yordam beradi. Shuning uchun maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya – bu nafaqat bilim olish, balki bolaning o'z-o'zini anglash va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishga xizmat qiladi.

Aqliy tarbiya metodlari

Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiyaning asosiy metodlari turli xil va bolaning yoshiga, ehtiyojlariga hamda rivojlanish darajasiga qarab farq qiladi. Biroq, umumiy qilib aytganda, aqliy tarbiya metodlari bolaning fikrlash, diqqat, xotira, tasavvur va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Quydagi metodlar aqliy tarbiyani samarali rivojlantirishda muhim hisoblanadi:

1. O'yinlar va mashqlar: Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yinlar aqliy tarbiyaning eng samarali vositasi hisoblanadi. Har xil mantiqiy o'yinlar, konstruktorlar, tuzatish va topish o'yinlari orqali bolalar o'zlarining mantiqiy fikrlash, diqqat va xotiralarini rivojlantiradilar. Masalan, shakllarni tanib olish, ranglarni o'rganish, sonlarni o'rgatish kabi o'yinlar bolaning aqliy rivojlanishiga yordam beradi.

2. Masalalar va jumboqlar: Bolalarga oddiy mantiqiy masalalar va jumboqlarni berish, ularning fikrlash qobiliyatini mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, bola muayyan obyektlarni guruhlariga ajratishi yoki oddiy hisoblashlar orqali bilimlarini kengaytirishi mumkin.

3. San'at va ijodiy faoliyat: San'at, musiqa va qo'l san'ati orqali bolalar tasavvurlarini rivojlantirishlari mumkin. Rassomlik, qo'l san'ati va musiqa o'qish orqali bola o'z hissiyotlarini ifodalashni o'rganadi va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu faoliyatlar bolaning tasavvurini kengaytiradi va uni yangi g'oyalar yaratishga undaydi.

4. Tabiat bilan tanishish: Tabiatni o'rganish bolalarga o'z atrofidagi dunyoni tushunish imkonini beradi. O'simliklar, hayvonlar va tabiat hodisalarini o'rganish, bolada qiziqish uyg'otib, aqliy rivojlanish uchun zarur bo'lgan bilimlarni shakllantiradi.

O'qituvchining roli

Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya jarayonida o'qituvchining roli nihoyatda muhimdir. O'qituvchi bolalar bilan o'zaro muloqotda bo'lishi, ularning qobiliyatlarini kuzatishi va har bir bola uchun mos ta'lim metodlarini qo'llashi kerak. O'qituvchi bolaning har bir qadamini qo'llab-quvvatlashi, unga yangi bilimlarni o'rgatishda yordam berishi va uning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishi kerak.

O'qituvchi, shuningdek, bolalar o'rtasida ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlash, ular o'rtasidagi aloqalarni rag'batlantirish va guruhda ishlashni o'rgatishda ham muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya, bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun poydevor yaratadi. Aqliy rivojlanish nafaqat bilim olish, balki ijodiy va mantiqiy fikrlash, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, shuningdek, o'z-o'zini anglashga yordam beradi. Maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya berishning samarali metodlari orqali bolalar o'z salohiyatlarini to'liq amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'qituvchilar va tarbiyachilar bu jarayonda bolalar uchun to'g'ri yo'naltirishni ta'minlab, ularning intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadilar. Shunday qilib, maktabgacha ta'limda aqliy tarbiya bolalar uchun nafaqat ilm olish, balki ijtimoiy va shaxsiy hayotda muvaffaqiyatli bo'lishning poydevorini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

, Каюмова, Н. М. (2022, November). Функциональные обязанности директора дошкольной образовательной организации. In INTERNATIONAL

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE” THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS” (Vol. 1, No. 3, pp. 102-107).

2, Kayumova, N. M., & Ro‘ziyeva, M. M. Oilada bolalarni xalq merosi vositasida ma’naviy-ahloqiy tarbiyalashda xalq pedagogikasining o‘rni. Uchinchi renessans davrida Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning roli” mavzusidagi talabalarning Ilmiy-amaliy anjumani materiallari, 102-104.

3, Каюмова, Н. М., & Базарбаева, З. О. (2023, October). РЕЧЬ ДЕТЕЙ КАК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE” INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION” (Vol. 2, No. 8, pp. 68-73).

4, Kayumova, N. M. (2023). EDUCATING CHILDREN IN THE SPIRIT OF NATIONAL VALUES IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS AND IN THE FAMILY. Modern Scientific Research International Scientific Journal, 1(6), 33-38.

5, Kayumova, N. M., & Turg‘unova, M. R. (2023, January). “ILK QADAM” DAVLAT O‘QUV DASTURI ASOSIDA MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA TA’LIM JARAYONLARINI TASHKIL ETISH. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 609-612).

6, Kayumova, N. M., & Turg‘unova, M. R. (2023, January). MAKTABGACHA TA’LIMNI SIFAT JIHATDAN TAKOMILLASHTIRISHDA TARBIYACHINING PEDAGOGIK MAHORATI. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 605-608).

7, Kayumova, N. M., & Murodxo‘jaeva, Z. M. (2023, January). TARBIYACHINING FAOLIYALARNI TASHKIL ETILISH JARAYONIDAGI IJODKORLIGI. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 601-604).

8, Каюмова, Н. М., & Якубова, З. З. (2021). ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАННОЙ И

ВОСПИТАННОЙ ЛИЧНОСТИ. In Современная наука. XXI век: научный, культурный, ИТ контекст (pp. 92-95).

9, Kayumova, N. M. (2019). PECULIARITIES OF TEACHING ENGLISH IN ESP CLASSES. MODERN SCIENTIFIC RESEARCH, 128.

10, Каюмова, Н. М., & Пирмухамедова, М. Э. (2019). Руководитель дошкольной образовательной организации и его функциональные обязанности. Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации, 42.